

Pénzügyi tudatosság fejlesztése e-környezetben: hallgatói vélemények az OTP Fáy Alapítvány kurzusáról a Budapesti Gazdaságtudományi Egyetemen

A pénzügyi műveltség hiánya globálisan és Magyarországon is jelentős társadalmi és gazdasági problémát jelent, különösen a fiatal felnőttek körében, akiknek korai (pénzügyi) döntései és családi mintázatai hosszú távon meghatározhatják gazdasági jólétüket. A hagyományos oktatási formák sokszor nem tudják hatékonyan átadni az alapvető pénzügyi ismereteket, így az innovatív, e-learning-alapú megoldások egyre nagyobb teret nyernek. A tanulmány bemutatja az OTP Fáy Alapítvány Pénzügyi Alapműveltségi Programjának egyetemi adaptációját, amely a Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem tanulásmenedzsment-rendszerébe integráltan kívánja segíteni a hallgatók pénzügyi tudatosságának fejlesztését. Az interaktív tananyagok és a rugalmas tanulási környezet hatékonyságát hallgatói visszajelzések alapján értékeljük, feltárva az e-learning-tananyag tartalmi és technikai megvalósítására vonatkozóan gyűjtött hallgatói véleményeket.

Bevezetés

A pénzügyi műveltség a 21. századi társadalmak egyik alapvető képessége, amely nélkülözhetetlen az egyének gazdasági jólétének és döntéshozatali képességeinek fejlesztéséhez. Az OECD (2020) szerint a pénzügyi műveltség három kulcskomponensből áll: tudásból, attitűdből és viselkedésből, amelyek együtt határozzák meg, hogy az egyén mennyire képes kezelni pénzügyeit és alkalmazkodni a változó gazdasági környezethez. Az Európai Bizottság 2007-es beszámolója hangsúlyozza, hogy a pénzügyi műveltség nemcsak egyéni szinten fontos, hanem makrogazdasági szinten is, mivel az oktatás és a tudatos pénzügyi döntések előmozdítása hozzájárul a gazdasági stabilitás megteremtéséhez (Európai Bizottság, 2007).

Magyarországon az elmúlt évtizedekben egyre nagyobb hangsúly helyeződött a pénzügyi kultúra fejlesztésének szükségességére. E folyamatot a PÉN7 program és más kezdeményezések segítették, amelyek célja a fiatalok tudatosságának növelése volt (Hergár és mtsai, 2024). Az e-learning-alapú oktatás az utóbbi években a pénzügyi műveltség fejlesztésének egyik meghatározó módszerévé vált, különösen a felsőoktatásban. Az online

tananyagok, például a SCORM formátumú interaktív e-learning-tanfolyamok lehetőséget nyújtanak arra, hogy a hallgatók önállóan és rugalmasan mélyítsék tudásukat (Oroszné Ilcsik és Barabásné Kárpáti, 2024). Az e-learning előnyei közé tartozik a tanulás hely- és időfüggetlensége, valamint az interaktív elemek, amelyek növelik a tananyag feldolgozásának hatékonyságát (Kálmán, 2020) azáltal, hogy haladási ütemet és visszajelzéseket biztosítanak a tanulók számára.

Az OTP Fáy Alapítvány célja a fiatalok jövőtudatos gondolkodásának élmény- és tudásalapú fejlesztése, különös tekintettel a pénzügyi kompetenciák erősítésére (OTP Fáy András Alapítvány, é. n.). A közhasznú alapítvány a pénzügyi tudatosság erősítése mellett karriertervezés és pályaeorientáció, fenntarthatóság, valamint a sikeres élethez fontos szociális kompetenciák területén is nyújt képzéseket általános és középiskolások számára. 2021 óta az alapítvány felnőttképzési centrumként is működik, és fiatal felnőtteknek is ajánl vállalkozásindítási, -menedzselési és pénzügyi képzéseket, elsősorban a szakképzési centrumokban tanulók, valamint egyetemisták számára. Évente több mint 55 000 diák, fiatal vesz részt ingyenes szemléletformáló képzéseiben, amelyek gyakorlatorientált, élményalapú oktatási módszertanra épülnek, és mind jelenléti tréningek, mind digitális képzések formájában elérhetőek (interaktív stream-előadások és e-learning-tananyagok).

A Budapesti Gazdaságtudományi Egyetemen (BGE) az alapítvány Pénzügyi Alapműveltségi Programja (PAP), amely az OECD pénzügyi alapismereti ajánlásai mentén készült, a *Megtérülő tudatosság: Gyakorlati pénzkezelés* elnevezésű szabadon választható tömbösített kurzus formájában végezhető el, amely az egyetem saját tanulásmenedzsment-platformjába integrálva biztosítja a hallgatók számára a pénzügyi műveltség fejlesztését (BGE, é. n.). Jelen kutatás a PAP program első félévének megvalósítási tapasztalatait foglalja össze a BGE-n, és a következő kérdésekre keresi a választ:

1. Mi motiválta a kurzuson részt vevő hallgatókat a *Megtérülő tudatosság: Gyakorlati pénzkezelés* kurzus elvégzésére, és milyen pénzügyi célokkal rendelkeztek a program megkezdése előtt?
2. Hogyan változtak a résztvevők pénzügyi ismeretei a kurzus témaköreiben a kurzus elvégzésének hatására, és melyik témakört tartották a leginkább relevánsnak saját élethelyzetük szempontjából?
3. Hogyan értékelték a résztvevők az e-learning-alapú kurzus technikai és tartalmi aspektusait, beleértve az egyetemi tanulásmenedzsment rendszerbe integrált interaktív SCORM tananyagokat?
4. Milyen fejlesztési javaslatokat fogalmaztak meg a hallgatók a kurzus tartalmának, struktúrájának és technikai támogatásának javítására?

Szakirodalmi háttér

A pénzügyi tudatosság helyzete a magyar fiatalok körében

A fiatalok pénzügyi tudatossága az oktatáspolitikai és a gazdasági stabilitás szempontjából egyaránt kiemelt fontosságú (Európai Bizottság, 2007; OECD, 2020). Az Európai Bizottság (2007) és az OECD (2020) kutatásai szerint a fiatalok pénzügyi ismeretei gyakran hiányosak, ami hosszú távú következményekkel járhat, például adósságspirálba kerüléssel vagy elégtelen anyagi felkészültséggel az önálló életvitelhez. Kutatások szerint 2007-ben a magyar fiatalok mintegy 70%-a nem volt tisztában például az infláció fogalmával (Európai Bizottság, 2007). Az OECD (2020) jelentése szerint ugyanakkor ez a probléma tartósan fennáll, és nem egyedülálló: a fiatalok világszerte túlbecsülik pénzügyi ismereteiket, és nem fordítanak elegendő figyelmet az alapvető pénzügyi döntésekre, mint

például a tartalékképzésre. Az OECD (2020) kiemeli, hogy a szervezett keretek között zajló (tehát iskolai) oktatásnak nagyobb szerepet kellene játszania a pénzügyi tudatosság fejlesztésében. Napjainkban ráadásul a mind szélesebb körű digitalizáció és a mesterséges intelligencia populáris térhódítása még nagyobb pénzügyi tudatosságot követel meg, melyek súlyosságát igazolják azok a széles körben finanszírozott pénzügyi tudatossági kampányok (ld. kiberpajzs.hu, 2023), amelyek többek között banki családok, futárcégek nevében történő visszaélésekre, illetve szöveges üzenetek formájában megvalósuló adatkiszolgáltatásra próbálják buzdítani a fogyasztókat (pl. „pénzátutalása nem sikerült, kattintson ide és adja meg az adatait”; „előfizetését nem tudtuk levonni”; „havidíját nem rendezte”).

A magyar fiatalok pénzügyi tudatossága terén az eddigi kutatások vegyes eredményekre jutottak. Kovács és Nagy (2022) hangsúlyozzák, hogy bár a pénzügyi tudás szintje az OECD-átlag körül mozog, a fiatalok pénzügyi viselkedése ehhez képest jelentős elmaradást mutat, amely főként a hosszú távú pénzügyi tervezés hiányában, az alacsony megtakarítási hajlandóságban, a kockázatkezelés gyengeségében és az impulzív, ad hoc pénzügyi döntéshozatalban nyilvánul meg. Ez különösen a hosszú távú pénzügyi tervezés és a körültekintő döntéshozatal területén figyelhető meg. Oroszné Ilcsik és Barabásné Kárpáti (2024) kutatásából továbbá kiderül, hogy a fiatalok gyakran túlbecsülik pénzügyi tudásukat, és alapvető ismeretek hiányában nehezen kezelik pénzügyeiket, különösen a kockázatvállalás felmérése során.

Poyda-Nosyk és munkatársai (2022) kutatása az OECD által kifejlesztett módszerre épült, amely három fő dimenzió (pénzügyi tudás, pénzügyi viselkedés és pénzügyi attitűd) mentén mérte a pénzügyi tudatosságot magyar és ukrán hallgatók részvételével. A kutatás szerint a magyar fiatalok pénzügyi tudása az OECD-átlag körül van, különösen az alapfogalmak (például kamat, hitel) megértése terén, azonban a pénzügyi viselkedés és a hosszú távú tervezés területén elmaradást mutattak. A magyar diákokra kevésbé jellemző a rendszeres megtakarítás és a pénzügyi biztonsági háló kialakítása, mint az ukrán hallgatókra (Poyda-Nosyk és mtsai, 2022). A viselkedés terén a magyar hallgatók hajlamosak impulzív vásárlási döntésekre és a pénzügyi tranzakciók kevésbé tudatos nyomon követésére (Poyda-Nosyk és mtsai, 2022).

A magyar felsőoktatásban tanulók pénzügyi attitűdjeinek és magatartásának vizsgálata alapján Zsótér és munkatársai (2015) három jellemző csoportot azonosítottak, amelyek

A magyar fiatalok pénzügyi tudatossága terén az eddigi kutatások vegyes eredményekre jutottak. Kovács és Nagy (2022) hangsúlyozzák, hogy bár a pénzügyi tudás szintje az OECD-átlag körül mozog, a fiatalok pénzügyi viselkedése ehhez képest jelentős elmaradást mutat, amely főként a hosszú távú pénzügyi tervezés hiányában, az alacsony megtakarítási hajlandóságban, a kockázatkezelés gyengeségében és az impulzív, ad hoc pénzügyi döntéshozatalban nyilvánul meg. Ez különösen a hosszú távú pénzügyi tervezés és a körültekintő döntéshozatal területén figyelhető meg.

Oroszné Ilcsik és Barabásné Kárpáti (2024) kutatásából továbbá kiderül, hogy a fiatalok gyakran túlbecsülik pénzügyi tudásukat, és alapvető ismeretek hiányában nehezen kezelik pénzügyeiket, különösen a kockázatvállalás felmérése során.

különböző fejlesztési irányokat igényelnek. A *Konzervatívok* csoportját alacsony pénzügyi ismeretszint és kockázatvállalási hajlandóság jellemzi, ugyanakkor stabil morális értékrenddel rendelkeznek, és hosszú távú pénzügyi célokat is megfogalmaznak (Zsótér és mtsai, 2015). Fejlesztési irányként esetükben az alapvető pénzügyi ismeretek bővítése és a hiteles információkhoz való hozzáférés biztosítása a legfontosabb. A *Lázadók* csoportja ezzel szemben rövid távra tervezéssel és alacsony pénzügyi tudatossággal rendelkezik, miközben nyitottak az újdonságokra, és hajlandóak magasabb kockázatot vállalni (Zsótér és mtsai, 2015). Esetükben a felelős kockázatkezelés és a hosszú távú pénzügyi tervezés hangsúlyozása szükséges. A *Tapasztaltak* csoportja tudatos és megfontolt pénzügyi magatartást mutat, ismereteik magasabb szintűek, és döntéseik hosszú távú célokat szolgálnak, bár alacsony kockázatvállalási hajlandóságuk korlátozhatja a fejlődési lehetőségeiket (Zsótér és mtsai, 2015).

Az áttekintett, a fiatal felnőttek pénzügyi műveltségét bemutató irodalom alapján tehát a magyar fiatalok pénzügyi tudatosságának fejlesztése többirányú megközelítést igényel. Míg a pénzügyi tudás szintje számos területen az OECD-átlag körül mozog (Kovács és Nagy, 2022; Poyda-Nosyk és mtsai, 2022), a viselkedési mintázatok, például a hosszú távú tervezés, a megtakarítási szokások és a kockázatkezelés, jelentős fejlesztést igényelnek (Oroszné Ilcsik és Barabásné Kárpáti, 2024; Zsótér és mtsai, 2015). Ezen fejlesztések megvalósítását és a fiatalokhoz való eljutását is segíthetik a pénzügyi tudatossági e-learning-tananyagok, illetve azok oktatási kontextusba helyezése (pl. tanegységként történő meghirdetése).

A hatékony és motiváló e-learning-környezet

Az e-learning-környezet tervezési és megvalósítási szempontjainak vizsgálata elengedhetetlen a jelen kutatás szempontjából, mivel a pénzügyi tudatossági program e-learning-alapú képzési keretek között zajlott, így a tanulási hatékonyságot befolyásoló tényezők közvetlenül érintik az eredmények értelmezését. Az e-learning hatékonyságának egyik legfontosabb eleme a jól kidolgozott, részletes kurzustervezés. Ollé (2023) szerint az e-learning-tananyagok tervezése során az ADDIE-modell bizonyulhat hatékonyak, amely az elemzés, tervezés, fejlesztés, megvalósítás és értékelés szisztematikus lépéseire épül. Az oktatástervezés folyamatának középpontjában a tanulók igényei és a tanulási célok állnak, amelyek meghatározzák a kurzus tartalmát és annak oktatási stratégiáját. Az adaptív tananyagok tervezése érdekében fontos, hogy a tananyag a tanulók eltérő kognitív és affektív sajátosságaira is reagáljon, miközben biztosítja az interaktivitást és az önálló tanulást támogató elemeket (Fekete, 2022; Szabó és mtsai, 2022).

A különböző tanulói csoportok sajátosságaira szabott tananyag és tanulási környezet fejlesztése is kulcsfontosságú az e-learning hatékonysága szempontjából. Szabó és munkatársai (2022) hangsúlyozzák, hogy az adaptív tanulási környezetek (melyek figyelembe veszik a tanulók motivációját, kognitív állapotát és tanulási stílusát) sokkal eredményesebbek azoknál, melyek tervezése során nem egy kifejezett szegmensre és kontextusra koncentrálnak. (Nem véletlen, hogy a tömeges online kurzusoknál a lemorzsolódás 80% körüli.) A kellő tudatossággal megtervezett kurzusok rövid, jól strukturált tartalmakat, például videókat és interaktív feladatokat használnak, amelyek a tanulók aktív részvételét ösztönzik. Az adaptív megközelítés emellett hozzájárul ahhoz, hogy a tananyag releváns és vonzó legyen a különböző tanulói csoportok számára. Szikora és Máté (2017) továbbá kiemelik, hogy a tanulók motivációjának fenntartása alapvető fontosságú az e-learning sikerességében. A motiváció növelése érdekében elengedhetetlen az interaktív elemek, például a multimédiás tartalmak és a gyakorlati feladatok beépítése. A tanulói elkötelezettséget fokozhatja a tanár-diák és diák-diák közötti aktív kommunikáció lehetősége,

amely elősegíti a közösségi tanulást. A tananyagoknak nemcsak az információátadást kell szolgálniuk, hanem a tanulók érdeklődését is fenn kell tartaniuk, miközben biztosítják az önálló tanulás lehetőségét (Szabó és mtsai, 2022; Szikora és Máté, 2017).

A tanulási élmény és hatékonyság növelése érdekében Szabó és munkatársai (2022) hangsúlyozzák, hogy az e-learning-tananyagoknak egyszerre szükséges támogatniuk a tanulók önálló tanulási képességeit és biztosítaniuk a folyamatos visszacsatolás lehetőségét. Az oktatók hozzáértése (hitelessége) és aktív jelenléte szintén hozzájárulhat a tanulók elkötelezettségének növeléséhez (Szabó és mtsai, 2022). A tanulási folyamat hatékonyságát lényegesen befolyásolhatják a strukturált tanulási célok, a gyakorlati feladatok és az élményszerű tanulási módszerek. Ezen kívül az e-learning-kurzusok folyamatos (adatalapú) értékelése és fejlesztése is elengedhetetlen ahhoz, hogy a tanulók változó igényei mentén folyamatosan fejleszthetők legyenek (Fekete, 2022; Ollé, 2023). Katona (2015) azt is kiemeli, hogy a tanulók visszacsatolásának figyelembevétele és a legújabb technológiai újítások integrálása fontos szerepet játszik az e-learning-anyagok naprakészségének biztosításában.

A kutatás módszere

A Megtérülő tudatosság tanegység rövid bemutatása

Az OTP Fáy Alapítvány Pénzügyi Alapműveltségi Programja (PAP program) egyetemünk, a Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem tanulásmenedzsment-rendszerébe integráltan végezhető el. A *Megtérülő tudatosság: Gyakorlati pénzkézelés* tanegységet a hallgatók az „intenzív héten” vehetik fel, amely egy olyan speciális hét az őszi és a tavaszi félév közepén, amikor heti órarendi tanításra nem kerül sor, azonban szabadon választott tárgyak tömbösített oktatására igen. A tantárgyat eddig három egymás utáni félévben hirdettük meg. Az első, pilot félév a 2023/24-es tanév első féléve volt, amikor a kurzus 40 fővel futott. Ezután a kurzus a 2023/24-es tanév második félévében 71, a 2024/25-ös tanév első félévében pedig 50 hallgató részvételével zajlott le (és az első félévben 38, a másodikban 60, a harmadikban pedig 48 fő végezte el a kurzust).

A tantárgy során a hallgatók hat témakörben végeznek el összesen 47 interaktív SCORM tananyagot, melyek hossza kb. 5-10 perc (összesen kb. 6 óra). A kurzus során tárgyalt témakörök: (1) Fizetőeszközök és pénzmozgás, (2) Bevételek és kiadások, (3) Pénzügyi biztonság és kockázatcsökkentés, (4) Megtakarítások és befektetések, (5) A hitelek világa, (6) Pénzügyi környezet (BGE, é. n.). A tananyagokat öt rendszerismertető orientációs SCORM csomag előzi meg, valamint egy szinkron megoldással megtartott Teams tájékoztató a kurzus első órarendi időpontjában. A kurzus elvégzéséhez a hallgatóknak minden SCORM csomagot meg kell tekinteniük és az interaktív megállítókérdéseket helyesen megválaszolniuk, legalább egyszer 60% fölötti eredménnyel kell teljesíteniük a feleletválasztós zárótesztet (három próbálkozásból), és kötelezően ki kell tölteniük egy visszajelző kérdőívet, amelynek kérdéseire a jelen kutatás is épül. A hallgatók a kurzusleírásban előre tájékoznak arról, hogy a kurzusban való részvételükkel a jelen kutatás adatközlőként is részt vesznek anonim módon. A visszajelző kérdőívet a hallgatók nem az egyetem tanulásmenedzsment-rendszerében, hanem egy Microsoft Űrlapon töltik ki az anonimitás biztosítása érdekében.

A követelmények teljesítése esetén a kétkredites kurzusra a hallgatók jeles osztályzatot kaphatnak, illetve felnőttképzési tanúsítványt is igényelhetnek az OTP Fáy Alapítványtól. Fontos megjegyezni továbbá, hogy informatikai, vagy a záróteszt kitöltésének sikeretelenségéből fakadó problémával nem találkoztunk a kurzus három féléve alatt. Utóbbira azért sem számítottunk, mert a záróteszt kérdései úgy lettek kialakítva (az Alapítvány

által), hogy azokat egyetemi tanulmányokat nem folytató fiatal felnőttek is reálisan meg tudják válaszolni. Ugyanakkor a program felnőttképzési akkreditációja miatt nincsen lehetőség arra, hogy csak ebben az egyetemi kontextusban a hallgatók komplexebb zárótesztel találkozzanak.

Résztevők

Jelen kutatásban a három egymás utáni félév adatfelvétele során összesen 154 hallgató vett részt, életkoruk 19 és 56 év között mozgott. Az átlagéletkor 22,4 év volt (SD = 4,69 év). A válaszadók többsége fiatal felnőtt, 75%-uk 22 év alatti. A résztvevők vegyes arányban képviselték az egyetem három karát: a legtöbben a Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Karról (67 fő), őket követték a Pénzügyi és Számviteli Kar hallgatói (52 fő), míg a Külkereskedelmi Kar hallgatói kisebb arányban, 35 fővel vettek részt a kutatásban.

A képzési forma tekintetében a résztvevők többsége nappali tagozaton tanult (133 fő), míg levelező tagozaton 21 hallgató tanult. A szakok megoszlása változatos volt, a legtöbben közösség-szervezés (36 fő), kereskedelem és marketing (26 fő), valamint pénzügy és számvitel (21 fő) szakokon tanultak. Ezt követték a turizmus-vendéglátás (16 fő) és a nemzetközi gazdálkodás (15 fő) szakos hallgatók. További kisebb arányban képviselt szakok között szerepeltek például a gazdálkodási és menedzsment, az emberi erőforrások, valamint a gazdaságinformatikus képzés.

Az évfolyamok szerinti megoszlás alapján a másodéves hallgatók alkották a legnagyobb csoportot (71 fő), őket a harmadévesek követték (38 fő), majd az elsőévesek (29 fő). Negyedévesek (11 fő) és ötödévesek (5 fő) kisebb számban vettek részt a kutatásban, és végezték el a kurzust. A három félév alatt a kurzust összesen 146 hallgató végezte el sikeresen, nyolc kitöltő (0,5%) vélhetően a kurzus egy részének nem teljesítése miatt nem kapott aláírást, ugyanakkor az anonim mintavételbe bekerült, válaszaikat nem lehetett kiszűrni, de vélhetően nem torzították eredményeinket.

Az adatfelvétel és -elemzés módja

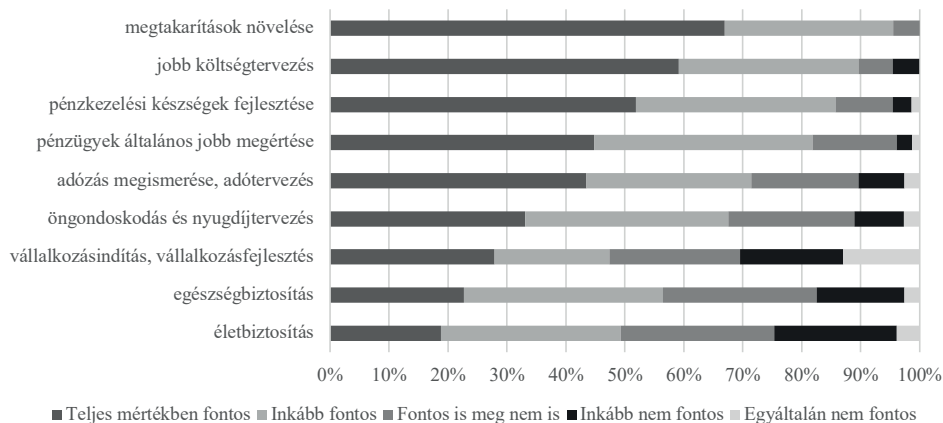
A kérdőíves adatfelvétel a *Megtérülő tudatosság: Gyakorlati pénzkézelés* kurzus teljesítésének végén történt, három egymás utáni félévben (2023/24/1, 2023/24/2, 2024/25/1). A visszajelző kérdőívet anonim módon, online formában a Microsoft Űrlapok rendszerén keresztül tettük elérhetővé a résztvevőknek. A kérdőív célja a kurzussal kapcsolatos tapasztalatok, vélemények és fejlesztési javaslatok összegyűjtése volt. A kérdőív 26 kérdést tartalmazott, melyek között szerepeltek zárt és nyitott típusú kérdések egyaránt. A kérdések témakörei kiterjedtek a tananyag technikai és tartalmi értékelésére, a kurzushoz kapcsolódó támogatási eszközök hasznosságára, a résztvevők önbevallásos előzetes és utólagos tudásszintjének felmérésére, valamint a jövőbeni fejlesztési javaslatok begyűjtésére (ld. 1. sz. melléklet). A Microsoft Űrlapok mérése szerint a kérdőívre fordított átlagos kitöltési idő 10,5 perc volt.

Az adatfeldolgozás során kvantitatív és kvalitatív elemzési módszereket alkalmaztunk. A zárt végű kérdések kvantitatív elemzése során százalékos megoszlásokat, átlagokat és standard eltéréseket számoltunk SPSS segítségével, hogy feltárjuk a kurzus különböző aspektusainak megítélését, például a tananyag relevanciáját vagy a technikai támogatás hatékonyságát. A nyitott kérdések szöveges válaszait kvalitatív tematikus elemzés segítségével vizsgáltuk. Az elemzés során azonosítottuk a visszatérő mintázatokat és az egyedi, a kurzus fejlesztésére vonatkozó javaslatokat.

Eredmények és megvitatás

Pénzügyi célok és kurzuselvégzési motiváció

Elsőként arra kértük a hallgatókat, hogy osszák meg velünk, milyen pénzügyi célok fontosak számukra jelenlegi élethelyzetükben, milyen pénzügyi tudatossági területek foglalkoztatják őket. Az általuk megjelölt célokat fontosság szerinti csökkenő sorrendben az 1. ábra összesíti.

1. ábra. Különböző pénzügyi célok fontossága (N = 154)

Az 1. ábrán megjelenő eredmények illeszkednek Zsótér és munkatársai (2015) kutatásának megállapításaihoz, amelyek szerint a magyar fiatalok különösen a stabil megtakarítási szokások kialakítását és a költségvetés-tervezést tartják fontosnak, noha ezek megvalósítása gyakran a szükséges ismeretek hiányában akadályozott. Poyda-Nosyk és munkatársai (2022) szintén kiemelték, hogy a magyar hallgatók számára a hosszú távú pénzügyi tervezés, például a nyugdíj-előtakarékosság, kevésbé prioritás, amit a jelen eredmények is tükröznek. Tehát, míg a rövid távú pénzügyi célok fontosak a hallgatók számára, a hosszú távú stratégiai gondolkodás továbbra is fejlesztést igényel.

Az előre meghatározott pénzügyi célok mellett lehetőséget adtunk a résztvevőknek arra is, hogy szabadzavas válaszokkal egyéb, számukra aktuálisan fontos pénzügyi célokat nevezzenek meg. Ilyen lehetőséggel 18 fő (12%) élt. A hallgatók pénzügyi céljai között többször is visszatért a befektetési lehetőségek megismerése, amelyet különösen az értékpapírokkal, részvényekkel való kereskedés és az ingatlanbefektetés iránti érdeklődés tükrözött (ezeket ketten-ketten említették). Szintén ketten fogalmazták meg célként az állami támogatások és egyéb elérhető források igénybevételét. Egy-egy hallgató említette a passzív vagy aktív jövedelem növelésének lehetőségeit, az online kereskedelem általános bemutatását, valamint a kockázatmentes befektetési ismeretek fontosságát. Többen kiemelték a pénzügyi tudatosság, átláthatóság és következetesség szerepét, illetve, hogy konkrét célokra (pl. utazásra) minél több pénzt tudjanak félretenni. A szabadzavas válaszokban megjelenő befektetési lehetőségek, az ingatlanok és részvények iránti érdeklődés, valamint az állami támogatások kihasználása azt mutatja, hogy néhány hallgató már komplexebb pénzügyi célok felé fordul.

A hallgatói motiváció feltárását egy olyan kérdéssel kezdtük meg, ami azt firtatta, miért pont erre a szabadon választott kurzusra esett a hallgatók választása a nagyobb

kurzus kínálatban. Arra voltunk kíváncsiak, kiemelkednek-e az e-learning-kurzusjelleggel kapcsolatos megfontolások a hallgatók válaszaiban. Ehhez egy általunk készített listában minden olyan elemet megjelölhettek a hallgatók (többszörös választás), ami miatt e kurzus elvégzése mellett döntöttek. A hallgatók (N = 154) a következő tényezőket jelölték meg:

- önképzés (86%, 132 választás),
- a kurzus e-learning jellege (76%, 117 választás),
- a téma kapcsolata a hallgató érdeklődésével (61%, 94 választás),
- pénzügyi tervek megvalósítása (55%, 85 választás),
- a téma kapcsolata a tanulmányaival (37%, 57 választás),
- személyes szakmai célok (36%, 56 választás),
- a téma újdonsága (27%, 42 választás),
- oktatói ajánlás (12%, 18 választás),
- egyéb (3%, 5 választás), mely válaszban több esetben is megjelent a hallgatói ajánlás is.

A kurzusválasztási motivációk között az e-learning jellege kiemelt helyen szerepel (76%), ami igazolja Ollé (2023) és Szabó és munkatársai (2022) azon eredményeit, melyek szerint az e-learning flexibilitása és a tananyag önálló feldolgozhatósága vonzó közvetítési módot jelent a tanulók számára. Az önképzés hangsúlyozása (86%) pedig rámutat a hallgatók önálló fejlődés iránti igényére, amit az interaktív, adaptív tananyagok tovább támogathatnak.

A kurzus elvégzésére irányuló motiváció feltárására megkérdeztük a résztvevőket azokról a kurzuselemekről, amelyek esetleges motivációs tényezőként hathattak a kurzus elvégzésére. (Itt fontos megjegyezni, hogy a kurzus kreditet érő szabadon választott egyetemi tanegységként volt elvégezhető a hallgatók számára, amely önmagában jelentős külső motivációs tényező.) Arra a kérdésre, hogy önkéntesen is elvégezték volna-e a képzést, a hallgatók 50%-a felelt igennel, 44%-a talánnal és 6%-a nemmel. Kutatásunkban ugyanakkor azokat a motivációs hatásokat kívántuk vizsgálni, amelyek segítették a hallgatókat abban, hogy a kurzus elvégzésének teljes hossza alatt kitartsanak (1. táblázat).

1. táblázat. A kurzus elvégzését motiváló tényezők (N = 154)

Tényező	Teljes mértékben motivált	Inkább motivált	Motivált is meg nem is	Inkább nem motivált	Egyáltalán nem motivált
Szabadon beilleszthetem a napirendembe	80,5%	15,6%	3,2%	0,6%	–
Azonnali visszajelzést kaptam	66,2%	27,4%	5,8%	0,6%	–
A kurzus témája	56,5%	33,8%	9,1%	0,6%	–
Sikerült tartani a haladási ütemtervet	52,6%	27,9%	14,3%	4,5%	0,6%
Több platformról is elvégezhető volt	50,6%	26,0%	10,4%	8,4%	4,5%
Az ismeretátadás módja	47,4%	39,0%	12,3%	1,3%	–

Jelen megfigyelésekkel egybehangzóan Szabó és munkatársai (2022) és Ollé (2023) is igazolták, hogy az e-learning-tananyagok egyik legnagyobb erénye a tanulási folyamat hely- és időfüggetlensége, amely lehetővé teszi a hallgatók számára, hogy a tanulást a

saját élethelyzetükhöz igazítsák. Ezeket a tényezőket a jelen kutatás adatközlői is magasan értékelték. Az azonnali visszajelzések fontossága továbbá a motiváció fenntartásában és a tanulási folyamat irányításában betöltött szerepét igazolja, amit Szikora és Máté (2017) az interaktív elemek kulcsszerepeként emelnek ki.

A pénzügyi alapismeretek változása

Kutatásunkban arra kértük a hallgatókat, hogy önbevallás alapján jelezzék, milyen szintű pénzügyi ismeretekkel rendelkeztek a PAP program egyes témaköreiből a kurzus elvégzését megelőzően, majd azt követően. A választ egy ötfokozatú Likert-skálán (1: nem volt/nincs róla tudomásom, 5: kiváló ismereteim voltak/vannak) adták meg a kitöltők, melyet aztán páros mintás t-próbákkal vetettünk össze. Az összevetés eredményeit a 2. táblázat mutatja be.

2. táblázat. Pénzügyi ismeretek a kurzust megelőzően és után (N = 154)

Témakör	Átlagértékek (5-ös skála)		t	Sig. (p)
	Előtte (szórás)	Utána (szórás)		
1. Megtakarítások és befektetések	3,68 (0,81)	4,45 (0,61)	12,167	< 0,001
2. A hitelek világa	3,82 (0,83)	4,56 (0,57)	11,057	< 0,001
3. Pénzügyi biztonság és kockázatsökkentés	3,36 (0,95)	4,42 (0,63)	16,692	< 0,001
4. Bevételek és kiadások	3,19 (1,00)	4,31 (0,65)	15,570	< 0,001
5. Fizetőeszközök és pénzmozgás	2,82 (1,09)	4,16 (0,74)	18,472	< 0,001
6. A pénzügyi környezet	3,40 (0,92)	4,28 (0,70)	14,979	< 0,001

A kutatás eredményei szerint a hallgatók pénzügyi ismeretei minden vizsgált témakörben szignifikánsan javultak. A legnagyobb fejlődést a *Fizetőeszközök és pénzmozgás* terén érték el, ami rámutat az alapvető készségek előzetes hiányára (ld. még: Kovács és Nagy, 2022). A megtakarítások és kockázatsökkentés területén elért növekedés szintén alátámasztja a tudatos pénzügyi gondolkodás fontosságát, amelyet Zsótér és munkatársai (2015) és Oroszné Ilcsik és Barabásné Kárpáti (2024) is hangsúlyoztak.

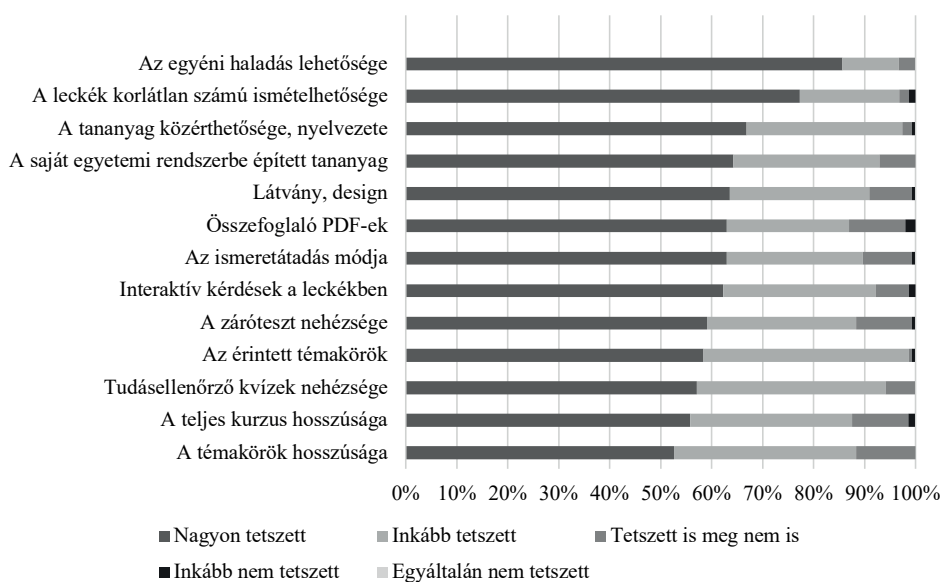
Arra is megkértük a kurzus résztvevőit, hogy állítsák sorrendbe a kurzus hat témakörét aszerint, melyik bizonyult számukra a leginkább hasznosnak, és melyek kevésbé. A legtöbb hallgató *A hitelek világa* témakört sorolta első helyre (33,8%), melyet a *Megtakarítások és befektetések* (31,2%) követett, így az első két helyen magasan ez a két témakör szerepelt. A további sorrend így alakult az első helyre sorolás szempontjából: *Pénzügyi biztonság és kockázatsökkentés* (16,2%), *Bevételek és kiadások* (9,7%), *Fizetőeszközök és pénzmozgás* (4,5%), valamint *A pénzügyi környezet* (4,5%). A sorrendből is látszik, hogy a fiatal felnőttek elsősorban az életüket napi szinten meghatározó pénzügyi ismeretek felé fordulnak (pl. megtakarítás, hitelek világa), mintsem a rendszerszerű ismeretek felé (pl. a pénzügyi környezet komplexitásának átlátása).

Végül azt is megkérdeztük a résztvevőktől, miért döntöttek az adott rangsorolási sorrend mellett. A legtöbb kitöltő azért állította fel a fent említett rangsort, mert kevés ismerettel rendelkezett az adott témakörrel (30,0%), melyet megosztottan az a két szempont követett, hogy az adott tananyag rendelkezett a legérdekesebb tananyag-tartalommal, illetve résztvevők közelgő, a témakörrel összefüggő pénzügyi döntésekkel néznek szembe (20-20%). További indokok voltak a személyes pénzügyi kihívások (12%),

a karriertervezés és a témafeldolgozás módja (11-11%). Ennél a kérdésnél egyéb választ egy kitöltő sem adott meg.

Vélemények az e-learning-kurzus technikai és tartalmi megvalósításáról

A kurzus lebonyolítása során fontosnak tartottuk feltérképezni a részt vevő hallgatók véleményét valamennyi technikai aspektusról a témakörökön keresztül az ismeretátadás módján át a záróteszt nehézségéig. A kurzus technikai adottságaira adott visszajelzéseket a 2. ábra foglalja össze. A hallgatóknak a kurzus valamennyi felsorolt facilitációs aspektusa nagyon vagy inkább tetszett, s szinte nem volt olyan, amely tetszett is meg nem is, vagy inkább ne tetszett volna nekik. Egyetlen aspektusra sem érkezett olyan visszajelzés, hogy az egyáltalán nem tetszett volna a résztvevőknek.

2. ábra. A kurzus technikai aspektusaira adott hallgatói visszajelzések (N = 154)

A kurzus technikai megvalósítását a hallgatók kimagaslóan pozitívan értékelték, különösen az egyéni haladás lehetőségét és a leckék ismételtetőségét, ami a rugalmasság fontosságát igazolja, ahogy azt Szabó és munkatársai (2022) és Ollé (2023) is hangsúlyozzák. A tananyag közérthetősége és nyelvezete szintén jelentős elégedettséget váltott ki, megerősítve, hogy az érthetőség alapvető szerepet játszik a tanulói elkötelezettségben (Szikora és Máté, 2017). Az interaktív elemek, például a leckék közötti kérdések és a záróteszt is fontos motivációs tényezőként jelentek meg, amit Szabó és munkatársai (2022) szerint az adaptív tananyagok sikerének egyik kulcsának tekinthetünk. A témakörök hosszúságának és a kurzus terjedelmének vegyesebb értékelése viszont arra utal, hogy ezeken a területeken további fejlesztések szükségesek.

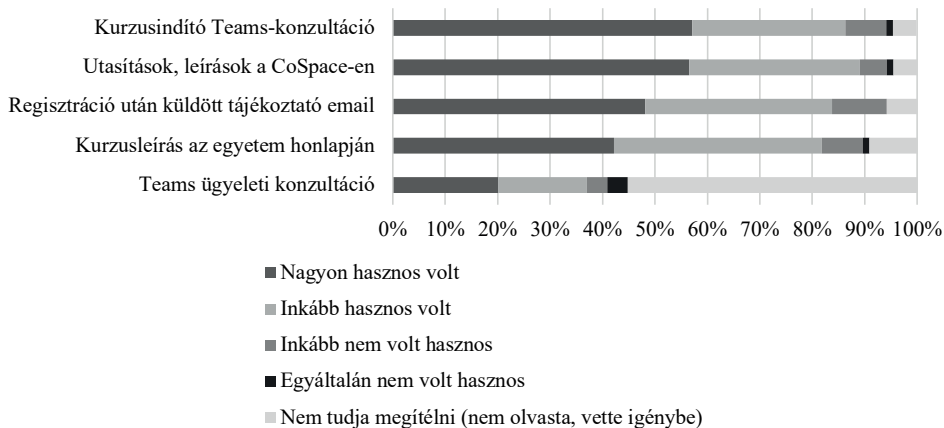
A kitöltőket megkérdeztük arról is, milyen eszközzel végezték el az e-learning-kurzust. Mivel iskolai tanegységről van szó, talán nem meglepő, hogy a legtöbben (71%) laptopról vagy asztali számítógépről végezték el a tanegységet, míg 16% okostelefonról és 13% tabletről. Ugyan a kurzus több platformon is elvégezhető, a korábban tárgyalt motivációs tényezők között legkevésbé motiválóként jelent meg az, hogy a kurzus több

platformról is elvégezhető. Ez a jelenség szintén magyarázható azzal, hogy a kurzus az iskolai köteleességekhez tartozott, ahol talán kevésbé szempont a platformok átjárhatósága, amely sokkal inkább befolyásoló tényező lehet a közösségi média és a szórakoztató applikációk/weboldalak esetén.

A technikai nehézségek kapcsán a hallgatók kétharmada (66%) arról számolt be, hogy nem érték őket váratlan, előre nem tervezett helyzetek a kurzus elvégzése során. 27% jelezte azt, hogy bár érték váratlan helyzetek, de ennek ellenére elvégezték a kurzust, s 8%-ukat a váratlan helyzet hátráltatta abban, hogy az előzetes elképzeléseik szerint végezzenek a tanegységgel – de ennek ellenére is elvégezték azt. A váratlan helyzeteken felül, melyet szándékosan terjesztettünk ki nem csak az informatikai problémákkal kapcsolatos helyzetekre, kifejeztünk a technikai akadályokról is megkérdeztük a résztvevőket. Válaszaik alapján elmondható, hogy 81%-uknak nem adódott technikai problémája, 11%-uk tapasztalt problémákat a tanulásmenedzsment-rendszerrel, s 8%-uknak saját rendszerprobléma lépett fel (pl. internetelérés szünetelése, eszköz meghibásodása), melyet a kurzus elvégzésére allokált időben sikeresen elhárítottak.

Az e-learning kurzus elvégzésének ütemezésével kapcsolatban a hallgatók 79%-a arról számolt be, hogy saját elfoglaltságait figyelembe véve egyéni időbeosztás szerint végezte el azt. A hallgatók további 10-10%-a azt mondta, hogy az előzetesen ajánlott időbeosztás szerint végezte el a kurzust, valamint, hogy minél gyorsabban igyekezett végezni vele, hogy aztán több szabadideje legyen. Senki nem választotta azt a lehetőséget, hogy a határidő előtt nem sokkal állt neki a kurzus elvégzésének. Oktatói tapasztalataink azt mutatják, hogy aki a kurzust elkezdte, az el is végzi azt, bár mindig vannak hallgatók, akik a tananyagok orozslánrészének elvégzését az utolsó napokra halasztják. Jellemzően csak azok nem végezték el eddig a kurzust, akik a félév eleji tárgyfelvétel és a félév közepi intenzív hét között eltelt időben gondolták meg magukat (vagy változtak meg életkörülményeik, iratkoztak ki az egyetemről stb.), s bele sem kezdtek a kurzus teljesítésébe.

A technikai megvalósítás során vizsgáltuk azt is, melyik, az e-learning-tananyagot kísérő, a kurzusnak igazából egyetemi keretet adó aspektusok bizonyultak hasznosnak a hallgatók számára (3. ábra).

3. ábra. A kurzust kísérő tevékenységek hasznossága (N = 154)

A hallgatók által hasznosnak ítélt tevékenységek közül a kurzusindító konzultáció és az utasítások, leírások kapták a legmagasabb értékelést, ami megerősíti, hogy a kezdeti tájékozódás és az egyértelmű útmutatók kulcsszerepet játszanak az e-learning-kurzusok sikerességében (Fekete, 2022; Katona, 2015; Szabó és mtsai, 2022). A Teams ügyeleti

konzultáció alacsonyabb hasznosságértékei arra utalhatnak, hogy a hallgatók nem vették igénybe ezt a lehetőséget, vagy esetleg a kurzusindító Teams alkalmat azonosították konzultációként, ami az értékelések torzulásához vezethetett.

Végül arra kértük a résztvevőket, hogy jelezzék, igényeltek-e volna további olyan támogatást, melyet az e-learning-kurzus elvégzésekor nem kaptak meg (3. táblázat).

3. táblázat. További támogatási igények (N = 154)

Szempont	Egyáltalán nem hiányzott	Inkább nem hiányzott	Hiányzott is meg nem is	Inkább hiányzott	Nagyon hiányzott
Még több PDF segédanyag	57,1%	19,5%	10,4%	7,8%	5,2%
Személyes konzultáció és támogatás	67,5%	20,1%	7,8%	2,6%	1,9%
Fórum, chat az oktatókkal	57,1%	24,7%	11,0%	4,5%	2,6%
Fórum, chat a csoporttársakkal	62,3%	18,8%	13,0%	3,2%	2,6%
Több visszajelzés és értékelés	57,8%	20,1%	14,3%	5,8%	1,9%

Eredmények szerint a hallgatók többsége nem hiányolt további támogatást, például személyes konzultációt vagy fórumlehetőséget, ami az e-learning önállóságot biztosító előnyeire utal (Ollé, 2023; Szabó és mtsai, 2022). Ugyanakkor kisebb csoport több PDF segédanyagot és visszajelzést szeretett volna kapni a munkájára, ami a folyamatos megerősítés és értékelés fontosságára hívja fel a figyelmet (Katona, 2015), mely generációs trendként is jelentkezhet (Guld, 2022).

Fejlesztési javaslatok

A kérdőív végén szabad szavas, opcionális kérdésmezőben arra kértük a hallgatókat, fogalmazzanak meg olyan fejlesztési javaslatokat, amelyeket a kurzus következő félévekben történő meghirdetésekor figyelembe vehetünk. Erre a kérdésre összesen 48 figyelembe vehető válasz érkezett, amelyek konkrét fejlesztési javaslatokat tartalmaztak. Ezek alapján az alábbi főbb fejlesztési irányok rajzolódtak ki.

Nyolc hallgató azt javasolta, hogy a tananyag feldolgozásának folyamatát egyszerűsítsék, mivel a jelenlegi struktúra túl sok kattintást és navigációt igényelt.

Nyolc hallgató azt javasolta, hogy a tananyag feldolgozásának folyamatát egyszerűsítsék, mivel a jelenlegi struktúra túl sok kattintást és navigációt igényelt. Az egyszerűsítés iránti igény arra utalt, hogy a tanulási élmény gördülékenyebb lenne néhány szerkezeti változtatással.

Hat válaszadó a tananyag bizonyos részeinek részletezését vagy pontosítását szorgalmazta. Különösen a Hitelek világa témakört emelték ki, amely többek szerint részletesebb magyarázatot érdemelne (és amelyre a korábbi válasszok alapján a fiatal felnőttek nagyon kíváncsiak).

Az egyszerűsítés iránti igény arra utalt, hogy a tanulási élmény gördülékenyebb lenne néhány szerkezeti változtatással.

Hat válaszadó a tananyag bizonyos részeinek részletezését vagy pontosítását szorgalmazta. Különösen a *Hitelek világa* témakört emelték ki, amely többek szerint részletesebb magyarázatot érdemelne (és amelyre a korábbi válaszok alapján a fiatal felnőttek nagyon kíváncsiak).

Továbbá, öt hallgató javasolta, hogy egyes specifikus pénzügyi témákat – például a tőzsdézést, online kereskedelmet vagy hiteleket – mutassanak be alaposabban. Az egyik válaszadó megfogalmazta: „a tőzsdézés és online kereskedelem általános összefoglalóbb bemutatása lenne hasznos”.

Négy hallgató interaktívabb elemek, például videók vagy gyakorlati példák hozzáadását javasolta. Ezek szerintük segítenék a tananyag élvezetesebb feldolgozását, és hozzájárulnának a gyakorlati alkalmazás elősegítéséhez. Az egyik javaslat így hangzott: „több interaktív elem kellene, hogy a tananyag élményszerűbb legyen”.

A válaszadók többsége (25 hallgató) összességében elégedett volt a kurzussal, de kisebb finomításokat javasolt. Ezek között szerepeltek további magyarázatok vagy segédanyagok biztosítása, valamint néhány kisebb strukturális változás. Egy hallgató például azt írta: „a tananyag hosszúsága megfelelő volt, de a témák közti váltás lehetne gördülékenyebb”. A visszajelzések alapján a szabadszavas válasszal élő hallgatók többsége pozitív tapasztalatokról számolt be, de az általuk megfogalmazott fejlesztési javaslatok jól körvonalazták a kurzus továbbfejlesztésének lehetséges irányait például a navigáció egyszerűsítésével (különös tekintettel a kattintások számára), a specifikus témák részletesebb bemutatásával vagy további interaktív elemek hozzáadásával.

Összegzés

A kutatás célja az OTP Fáy Alapítvány pénzügyi tudatossági e-learning-kurzusának hatékonyságvizsgálata volt a Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem hallgatóinak véleménye alapján. Az eredmények szerint a kurzus jelentős mértékben hozzájárult a pénzügyi ismeretek növeléséhez, különösen a megtakarítások, a hitelek és a pénzügyi kockázatok megértésének terén. A hallgatók önbevalláson alapuló értékelései szerint a tananyag közérthetősége és az interaktív, önálló tanulást támogató elemek pozitív hatással voltak a tudáselsajátításukra a pénzügyi tudatosság terén. Ugyanakkor a kutatás rávilágított arra is, hogy a pénzügyi attitűdök és a tényleges pénzügyi magatartás fejlesztése további beavatkozásokat igényel, különösen a hosszú távú pénzügyi tervezés és a tudatos megtakarítási szokások kialakítása terén (Hergár és mtsai, 2024; Kovács és Nagy, 2022; Zsótér és mtsai, 2015).

A kutatás eredményei igazolták az e-learning-környezet támogató szerepét a pénzügyi műveltség fejlesztésében, de az eredmények rámutattak továbbfejlesztési lehetőségekre is. A résztvevők visszajelzései alapján a tananyag szerkezetének egyszerűsítése, a gyakorlati példák és interaktív elemek bővítése növelhetné a tanulási hatékonyságot és az elméleti ismeretek alkalmazhatóságát. A kutatás eredményei összhangban állnak a nemzetközi szakirodalomban bemutatott tendenciákkal, amelyek szerint az e-learning hatékony eszköz a pénzügyi műveltség fejlesztésére, de a tanulók motivációját és hosszú távú viselkedésváltozását folyamatos támogatással és gyakorlati tapasztalatszerzési lehetőségekkel is szükséges kiegészíteni.

Fontos megjegyezni, hogy a kutatás az önbevalláson alapuló kérdőívre épült, ami torzíthatja az eredményeket a résztvevők szubjektív véleménye alapján. A vizsgálat emellett egyetlen intézményre korlátozódott, ezért a válaszai nem általánosíthatók, ám hasznos információkkal szolgálhatnak más felsőoktatási intézmények számára mind a pénzügyi tudatosság növelésének fontosságáról, mind a PAP program alkalmazhatóságáról.

További kutatások szükségesek a jövőben a pénzügyi ismeretek rezilienciájára vonatkozóan. Érdemes lenne összehasonlító tanulmányokat végezni más felsőoktatási intézmények hallgatóival, illetve részletesebben elemezni az interaktív tananyagok specifikus hatásait a tanulási eredményekre. További kutatás irányulhat a kurzus jövőbeli nyomon követésére, valamint az OTP Fáy Alapítvány által jelenleg fejlesztés alatt álló, aktualizált és modernizált PAP program hallgatói fogadtatására. Amennyiben az erőforrások rendelkezésre állnak, érdemes lehet kutatásokat folytatni a PAP program rövidebb és hosszabb verzióinak fogadtatására, illetve olyan, akár opcionális (szabadon választható) tanegységek beépítésére, melyet néhány érdeklődő hallgató szeretett volna a program részeként látni (pl. e-kereskedelem, tőzsde), és várhatóan nagy szerepe lehet pénzügyeik tudatos tervezésében.

Fekete Imre

Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem

Popcsa Anna Mária

Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem

Irodalom

- BGE (é. n.). *Megtérülő tudatosság: gyakorlati pénzkezelés e-learning kurzus*. <https://uni-bge.hu/hu/hallgatoi-fiok/intenziv-heti-kurzusok-2024-osz-megterulo-tudatosság-gyakorlati-penzkezes-e-learning-kurzus> Utolsó letöltés: 2024. 12. 12.
- Európai Bizottság (2007). *A bizottság közleménye: Pénzügyi képzés*. Az Európai Közösségek Bizottsága. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0808&from=EN>
- Fekete, I. (2022). Önjavító házi feladatlapokban rejlő lehetőségek az angol nyelvórán: Esettanulmány a magyar felsőoktatási kontextusban. *Iskolakultúra*, 32(8–9), 86–103. <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/iskolakultura/article/view/44202>
- Guld, Á. (2022). *A Z generáció médiahasználata: Jelenségek, hatások, kockázatok*. Libri.
- Hergár, E., Kovács, L., & Németh, E. (2024). A pénzügyi kultúra helyzete és fejlődése Magyarországon. *Hitelintézeti Szemle*, 23(1), 5–28. DOI: 10.25201/HSZ.23.1.5
- Kálmán, B. (2020). Examination of financial literacy and consciousness among Hungarian tertiary education students. *PhD értekezés*. International Business School, Budapest. https://real.mtak.hu/134067/1/KALMAN.B_MSc-UK-2020-thesis.pdf
- KiberPajzs (2023). *A legfontosabb az óvatosság és a tudatosság!* <https://kiberpajzs.hu/hasznos-tippeket-olvasnek> Utolsó letöltés: 2024. 12. 12.
- Kovács, L. & Nagy, E. (2022). A hazai pénzügyi kultúra fejlesztésének aktuális feladatai. *Gazdaság és Pénzügy*, 9(1), 2–19. DOI: 10.33926/GP.2022.1.1
- OECD (2020). *PISA 2018 Results (Volume IV): Are students smart about money?* OECD Publishing. DOI: 10.1787/48ebd1ba-en
- Ollé, J. (2023). A didaktika alkalmazhatósága a digitális tananyagok és online tanulási környezetek fejlesztésében. *Pedagógusképzés*, 22(3), 134–145. DOI: 10.37205/TEL-hun.2023.3.08
- Oroszné Ilcsik, B. & Barabásné Kárpáti, D. (2024). Fókuszban a pénzügyi tudatosság: Kérdőíves felmérés tapasztalatai. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, 7(7), 213–224. DOI: 10.58423/2786-6742/2024-7-213-224
- OTP Fáy András Alapítvány (é. n.). *Pénzügyi alapképzési program*. <https://felnottkepzes.otpfayalapitvany.hu/> Utolsó letöltés: 2024. 12. 12.
- Poyda-Nosyk, N., Kálmán, B. & Tailor, R. K. (2022). Financial literacy in Ukraine and Hungary with special regard to the performance of university students. *Pacific Business Review International*, 15(2), 71–85. <https://real.mtak.hu/190977/1/7.pdf>
- Szabó, B., Ollé, J., László, Sz., Harmat, V. & Tóvölgyi, S. (2022). E-learning tananyagok hatékonyságának vizsgálata: A tanulók kognitív sajátosságainak és az online környezet oktatás-módszertanának az összefüggései. *Pannon Digitális Pedagógia*, 2(2), 134–145. DOI: 10.56665/PADIPE.2022.2.1
- Szikora, P. & Máté, C. (2017). Hallgatói motivációk változása az egyetemi évek alatt. *Köztes-Európa*, 9(1–2), 335–341. <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/vikekke/article/view/12770>
- Zsótér, B., Béres, D. & Németh, E. (2015). A magyar fiatalok jellemzése pénzügyi attitűdjeik és magatartásuk mentén: Vizsgálat a felsőoktatásban tanulók pénzügyi attitűdjeiről és magatartásáról. *Vezetéstudomány*, 46(6), 70–80. DOI: 10.14267/VEZTUD.2015.06.07

Melléklet

1. sz. melléklet: A Megtérülő tudatosság kurzus visszajelző kérdőívének kérdései

I. rész: Szeretnénk jobban megismerni Önt!

1. Hány éves Ön? (egész számmal válaszolhat)
2. Melyik karra jár?
  - Külkereskedelmi Kar (KKK)
  - Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar (KVIK)
  - Pénzügyi és Számviteli Kar (PSZK)
3. Milyen képzési formában tanul?
  - nappali
  - levelező
4. Milyen szakon tanul?
  - ellátásilánc-menedzsment
  - emberi erőforrások
  - gazdálkodási és menedzsment
  - gazdaságinformatikus
  - kereskedelem és marketing
  - kommunikáció és médiatudomány
  - közösség-szervezés
  - nemzetközi gazdálkodás
  - nemzetközi tanulmányok
  - pénzügy és számvitel
  - turizmus-vendéglátás
5. Hanyadik évfolyamos hallgató?
  - első
  - második
  - harmadik
  - negyedik
  - ötödik vagy több

II. rész: A kurzus témaköreivel kapcsolatos kérdések

6. A kurzus elvégzése előtt milyen volt a tudásszintje az egyes témakörökben? (1: nem volt róla tudásom, 5: kiváló ismereteim voltak)
  - Fizetőeszközök és pénzügy
  - Bevételek és kiadások
  - Pénzügyi biztonság és kockázatsökkentés
  - Megtakarítások és befektetések
  - A hitelek világa
  - A pénzügyi környezet
7. A kurzus elvégzése után hogyan értékelné a tudásszintjét az egyes témakörökben? (1: nincs róla tudásom, 5: kiváló ismeretim vannak; a választási lehetőségek megegyeznek a 6. kérdés lehetőségeivel)
8. Állítsa sorrendbe a témaköröket aszerint, hogy mennyire bizonyultak hasznosnak Önnek a leghasznosabbtól (legfelül) a legkevésbé hasznosig (legalul)! (1-től 6-ig, a választási lehetőségek megegyeznek a 6. kérdés lehetőségeivel)
  - a témafeldolgozás módja miatt
  - ez rendelkezett a legérdekesebb tartalommal
  - karriertervek miatt

- kevés ismerettel rendelkeztem korábban a témáról
  - közelgő, a témakörrel összefüggő pénzügyi döntések miatt
  - személyes pénzügyi kihívások miatt
  - egyéb (szöveges válasz)
9. Leginkább miért az előző kérdésben legfelülre rangsorolt témakör bizonyult a leghasznosabbnak az Ön számára?
- a témafeldolgozás módja miatt
  - ez rendelkezett a legérdekesebb tartalommal
  - karriertervek miatt
  - kevés ismerettel rendelkeztem korábban a témáról
  - közelgő, a témakörrel összefüggő pénzügyi döntések miatt
  - személyes pénzügyi kihívások miatt
  - egyéb (szöveges válasz)
10. Mennyire fontosak az alábbi pénzügyi célok jelenleg az Ön életében?
(1: egyáltalán nem, 5: teljes mértékben)
- jobb költségtervezés
  - megtakarítások növelése
  - pénzkezelési készségek fejlesztése
  - pénzügyek általános jobb megértése
  - adózás megismerése, adótervezés
  - vállalkozásindítás, vállalkozásfejlesztés
  - egészségbiztosítás
  - életbiztosítás
  - öngondoskodás és nyugdíjtervezés
11. Esetleg fontos az Ön számára jelenleg más, az előző kérdésben nem részletezett pénzügyi cél? Mi(k) az(ok)? (opcionális, rövid szöveges válasz)

III. rész: Motivációval összefüggő kérdések

12. Hogyan értékelné a „Megtérülő tudatosság” e-learning kurzus alábbi aspektusait?
(1: egyáltalán nem tetszett, 5: nagyon tetszett)
- az érintett témakörök
  - az ismeretátadás módja
  - egyéni haladás lehetősége
  - a tananyag közérthetősége, nyelvezete
  - a témakörök hosszúsága
  - a teljes kurzus hosszúsága
  - interaktív kérdések a leckékben
  - tudásellenőrző kvízek nehézsége
  - záróteszt nehézsége
  - látvány, design
  - saját egyetemi rendszerbe épített tananyag
  - összefoglaló PDF-ek
  - a leckék korlátlan számú ismételhetsége
13. Mennyire hatottak Önre motiválóerőként a kurzus alábbi aspektusai?
(1: egyáltalán nem, 5: teljes mértékben)
- motivált maga a kurzus témája
  - motivált az ismeretátadás módja
  - motivált, hogy sikerült egy ütemterv alapján haladni
  - motivált a kérdésekre kapott azonnali visszajelzés
  - motivált, hogy szabadon beilleszthettem a napirendembe, mikor tanulok
  - motivált, hogy a kurzus több platformról is elvégezhető

14. Akkor is elvégezte volna a kurzust önkéntesen, ha nem kap érte kreditet?
- igen
  - talán
  - nem
15. Jelölje be azokat az indokokat, amik miatt erre a kurzusra esett a választása! (több választ is megjelölhet!)
- oktatói ajánlás
  - a téma újdonsága
  - a téma kapcsolata a tanulmányaival
  - a téma kapcsolata az érdeklődésével
  - a kurzus e-learning jellege
  - személyes szakmai célok
  - önképzés
  - pénzügyi tervek megvalósítása
  - egyéb (szöveges válasz)
16. Mennyire ajánlaná ezt a kurzust... (1: egyáltalán nem, 5: teljes mértékben)
- egyetemi szaktársainak?
  - kortársainak, barátainak?
  - szüleinek, a szülei korosztályának?
  - fiataloknak?
17. Ön szerint mennyire lenne hasznos, releváns a kurzus az alábbi csoportok számára? (1: egyáltalán nem, 5: teljes mértékben)
- érettségivel nem rendelkező fiatal felnőttek (19-25 éves)
  - érettségivel rendelkező fiatal felnőttek (19-25 éves)
  - gazdasági képzésben felsőfokú végzettséggel rendelkezőknek
  - nem gazdasági képzésben felsőfokú végzettséggel rendelkezőknek
18. Ön mennyire szívesen végezne el hasonló e-learning képzést az alábbi témakörökben? (1: egyáltalán nem, 5: teljes mértékben)
- prezentációs technikák
  - önismeret
  - stresszkezelés
  - együttműködés / csapatmunka
  - Tanulásmódszertan

IV. rész: A kurzus elvégzésének körülményeivel kapcsolatos kérdések

19. Milyen eszköz(ök)ről végezte el a kurzust? (több választ is megjelölhet!)
- laptop / asztali számítógép
  - tablet
  - okostelefon
20. Leginkább melyik állítás igaz Önre a kurzus elvégzésével kapcsolatban az alábbiak közül?
- Az előzetesen ajánlott időbeosztás szerint végeztem el.
  - Saját elfoglaltságaimat figyelembe véve egyéni időbeosztás szerint végeztem el.
  - Minél gyorsabban igyekeztem elvégezni, hogy aztán több szabadidőm legyen.
  - A határidő előtt nem sokkal álltam neki a kurzus elvégzésének.
21. Mennyire jelentettek kihívást az alábbi tényezők a kurzus elvégzése során? (1: egyáltalán nem, 2: nagy mértékben igen)
- a tananyag nehézsége
  - a kurzusra fordítandó idő
  - a motiváció fenntartása
  - egyedüllét a tanulás során

- személyes nehézség, probléma
  - időmenedzsment
  - technikai probléma
22. Érték-e a kurzus elvégzése során váratlan, be nem tervezett helyzetek?
- Igen, de ennek ellenére elvégezte a kurzust a tervek szerint.
  - Igen, és emiatt nem a tervek szerint végezte el a kurzust.
  - Nem.
23. Mivel adódtak technikai problémái (ha adódtak) a kurzus elvégzése során? (több választ is megjelölhet!)
- A CoSpace rendszerrel.
  - Saját rendszerprobléma lépett fel (internetelérés, eszköz meghibásodása).
  - Nem adódott problémám.
24. Mennyire voltak hasznosak az Ön számára a kurzus elvégzéséhez biztosított alábbi támogatások? (0: nem tudja megítélni (nem olvasta / nem volt jelen / nem vette igénybe, 1: egyáltalán nem volt hasznos, 4: nagyon hasznos volt)
- kurzusleírás az egyetem honlapján
  - regisztráció után küldött tájékoztató e-mail
  - kurzusindító Teams-konzultáció
  - utasítások, leírások a CoSpace-ben
  - Teams-ügyeleti konzultáció
25. Hiányolt az alábbiak közül még további, kiegészítő támogatást a kurzus elvégzése során? (1: egyáltalán nem, 5: nagyon hiányoltam)
- még több PDF segédanyag
  - személyes konzultáció és támogatás
  - fórum, chat az oktatókkal
  - fórum, chat a csoporttársakkal
  - több visszajelzés és értékelés
26. Mielőtt újra meghirdetjük a Megtérülő tudatosság e-learning kurzust, milyen ajánlásokat tenne, miket tanácsolna számunkra? (hosszú szöveges válasz)

Absztrakt

Jelen tanulmány a pénzügyi műveltség fejlesztésének lehetőségeit vizsgálta a felsőoktatásban az OTP Fáy Alapítvány Pénzügyi Alapműveltségi Programjának (PAP) egyetemi adaptációján keresztül. A Budapesti Gazdaságtudományi Egyetemen (BGE) meghirdetett *Megtérülő tudatosság: gyakorlati pénzkezelés e-learning* kurzus célja a hallgatók pénzügyi tudatosságának növelése interaktív tananyagok és rugalmas tanulási környezet alkalmazásával. A kutatásban 154 hallgató vett részt, és három egymást követő félév során gyűjtött adatokra épült. A tanulmány feltárta a résztvevők pénzügyi céljait, a kurzus elvégzésének motivációit, valamint az egyes témakörök (pl. megtakarítások, hitelek, kockázatkezelés) relevanciáját. Az önbevalláson alapuló kérdőíves vizsgálat eredményei igazolták a hallgatók pénzügyi ismereteinek szignifikáns növekedését, különösen a hitelek, a megtakarítások és a kockázatkezelés területén, amely területeken a hallgatók alacsony előzetes ismeretekről számoltak be. A kurzus technikai és tartalmi elemeinek értékelése pozitív visszajelzéseket kapott, különösen a SCORM formátumú interaktív modulok és a tanulásmenedzsment rendszerbe integrált elvégezhetőség kapcsán, de az elemzés fejlesztési javaslatokat is megfogalmazott, például a tananyag egyszerűsítésére és további interaktív elemek beépítésére vonatkozóan. Az eredmények hozzájárulnak az e-learning-alapú pénzügyi oktatás hatékonyságának növeléséhez, valamint a felsőoktatásban részt vevők pénzügyi műveltségének fenntartható fejlesztéséhez.

Kulcsszavak: pénzügyi műveltség, pénzügyi tudatosság, e-learning, felsőoktatás, interaktív tananyagok